

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ, ՈՐՈՆՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐՇԱՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ

1. Ծաղիկ «համասփյուռ», կազմված 12 ճյուղերից, որոնցից յուրաքանչյուրի ծաղիկները ունեն մի երանգ (սոմա, հաոմա, կամ հաունա hav – ից՝ սգել, քամել: Այս ծաղիկը, միջնադարյան Նայասպանում, համարվում էր գիպության և իմաստության խորհրդանիշը, մարմնավորում էր հավերժ երիպասարդությունը և անմահությունը (սլ ծաղիկը): Նայսնի է Գիլգամեշի մասին լեգենդից և Ա. Շիրակացու աշխատություններից: Նրա դրոշմանկարը հանդիպում է Նայասպանի ժայռապարկերներում: Շումերական, աքքադական և հին հրեական աղբյուրների փոփոխությունների գուգորդումը ցույց է տալիս, որ «սուրբ ծիսակարարությունների (օրենքների) երկիրը և «անմահ» Արաբաբայի երկիրը, Նասիր լեռը, Արաբաբ լեռները և «աստվածների ժողովի լեռը» գտնվում են Նայակական լեռնաշխարհում (Քրիստոսի ծնունդից առաջ XXVIII-XXVII դդ. Ա. Մովսիսյան):

2. Եղեմական այգին և Տիմուն կամ Դիմուն (շումեր.) կղզին. երջանիկ երանելի կղզին, ողջերի երկիրը, ուլքեր փեղյակ չէին՝ ոչ հիվանդությանը, ոչ մահին, որտեղ ջրհեղեղից հետո բնակություն հաստատեց ընտրյալ մարդ Ութ – Նասիշպին՝ անմահ մարդը: Կենաց ծառի, բարու և ջարի ճանաչման ծառի, ծառի՝ որից Եվան պոկում է արգելված պտուղը, այսինքն՝ մեղսագործության վայրի որոնումը: Քարի որոնումը, որի վրա փորագրված են առաջին մարդկանց ապրելակերպը: Եվան պարգամել է իր երեխաներին այդ կարարել (տես՝ «Գիրք Ադամի մասին» եպիսկոպոս Առաքել Սյունեցի, 1400 թ.):

3. Տասանի կանգառի և Նոյի կենսագործունեության վայրը, աստվածուհի կողմից ընտրյալ մարդը, ինչպես նաև՝ մարդու նախանախնի՝ Ադամի դամբարանը:

4. «Արևի քաղաք» Սիպպարը, որտեղ թաղված են բոլոր իրերի անվանացանկը մինչև ջրհեղեղը (Քերոսի վերապարումների աշխատությունում, Ք. Ա. IV, III դդ.: Այս ցուցակագրումը նախատեսված էր, որպեսզի ջրհեղեղից հետո իրերի մասին ողջ գիտելիքները փոխանցվեին մարդկանց (ըստ Աստված պարժի):

5. Սուրբ Մարութա կույս աստվածածին փաճարը Ծովասար լեռան վրա (Սասունի մարզում), որտեղ թաղված են «Սասունցի Դավիթ» ժողովրդական էպոսի հերոս Մեերի հզորությունները:

Տաճարի մնացորդների հայրնաբերումը հնարավորություն կտան հաստատել կամ հերքել Նայասպանում հիկսոսական ժամանակաշրջանի մշակույթի և խաչապաշտության կրոնի գոյությունը:

Աստվածաշնչի համաձայն, հողագործության, գինեգործության ծագումը, կենդանիների ընտելացումը (խորհրդանշական է, որ Նոյը իր ձեռքերով է կերակրել դրանց, իրենց համապատասխան կերով և ժամանակին համապատասխան) փեղ է գրել Արաբաբայան լեռներում: Ադամը սրեղծված է եղել հողը մշակելու համար: «Նոյի» հետ է կապված և նրա անունը:

Ջրհեղեղից ավերված երկրի վրա, որտեղից է Նոյը վերցրել շիվը: Որտեղից է աղավնին կրուցով թարմ ձիթենու ճյուղը բերել: Աստվածը պարահական չի փապանը «իջացրել»

Արարաբայան լեռների վրա, նա գիպեր, որ այդ հողը «հարուստ է» և պիպանի կյանքի համար: Եվ դրա համար օրհնեց. «Պտղաբերեք և բազմացեք, և լցրեք երկիրը»:

Հին Նայասաբանում, «համասպիտ» ծաղկով բուժել են կույրերին, խուլերին և հոգեկան հիվանդներին: Այն օգնում է անպարտության դեպքում, դրա բուրմունքը մարդուն ուժ է փալիս: Տվյալ ծաղիկը օժտված է և այլ հրաշալի հատկություններով: Այդ հատկությունների մասին իմացել են Ադամը և Եվան, Տիտու Քրիստոսը, Ջարադուշարան և շատ ուրիշ հերոսներ:

*Օ~, համասպիտ, դու ինչ է, ծաղկելով չես թռչնում երբեք...
Օ~, էիկսիր... դու, ինչ է բուժում ես բոլոր հիվանդությունները անհետ...
Գեղեցկուհի... եղիր, ինչպես նշենին, դալար ընդմիջար,
Որպեսզի մենք տեսնենք թո գեղեցկությունը երկար փարինեք...*
Գրիգոր Ախթամարցի (16 դ.)

Նայասաբանում աճում է բույս, որը թույլ է փալիս բուժել ուռուցքային և սրտամկանային հիվանդությունը, նարկոմանիան, գանազան թունավորումներ, ալկոհոլիզմը, հոմոսեկսուալիզմը, արդսեկսուալիզմը, սեռական թուլությունը և շատ այլ հիվանդություններ, վնասակար սովորությունները և հակումները՝ սուրճ, միս, սպիտակ հաց, աղ և այլն (Դ. Դավիթյան): Դեղաբույսերի օգտագործման բազմաթիվ բաղադրարժույթներ պահպանվում են Մարենադարանի ձեռագրերում: Այս աշխատությունների հեղազոտումը և հրապարակումը նպաստում է բազմաթիվ հնագույն բժշկման գաղափարների բացահայտմանը: Նաոմի մասին առավել լիարժեք փյալներ են պարունակվում «Ավետար» – ում: Նաոմի պատրանքային ներգործություններից մեկն է կազմում (կամ նույնիսկ «գլխիվայր դառնալը») փարածա - ժամանակային և սուբյեկտիվ – օբյեկտիվ հարաբերությունների ընկալման փոփոխությունը:

Ջարադուշարը հաոմից (քամել և խմել է) իմանում է, ինչպիսի պարզ են սրացել նրանք, ովքեր այն քամել են: Նրանցից մեկից ծնվել է Ջարադուշարը: Այսպիսով, ողջ հին պարսկական սուրբ պատմությունը կառուցվում է, որպես՝ հաոմի հաջորդական քամվածքների արդյունք (տես՝ Աշխարհի ժողովուրդների առասպելները):

Ջարադուշարը գովաբանում է հաոման այն բանի համար, որ այն հարբեցնելով, ոգեշնչում է /քաջալերում է/, ոգևորության ուժ, ինքնապաշտպանության ունակություն, նշանառության ուժ, աճ, հզորություն, ամբողջ մարմնով փարածվող գիպելիք է պարզում: Ի շնորհիվ այդ պարզների, Ջարադուշարը հաղթում է «բոլոր թշնամի դևերի և մահկանացուների թշնամանքը, կախարհներին և վիուկներին, կավայական և կառապանական փիրակալներին և (թշնամանքը) խաբեբա և երկոտանի սուր վարդապետներին, և (թշնամանքը) երկոտանի գայլերին և քառոտանիներին»:

Նաոման բնութագրվում է նաև, որպես ամենագեղեցիկը՝ ողջ նյութական աշխարհի, բաց դեղին, ոսկեգույն և ճկուն ընձյուղներով, սիրուն, գեղեցիկ և կանոնավոր սրբեղծված, հաճելի ներգործություն ցուցաբերող, բժշկող, հաղթական, արարող, իր ուժի գործության մեջ ազատ, այն խոչընդոտում է մահվանը, հաղթում է թշնամիներին, սպին, բոլորից լավ ճանապարհ է պատրաստում հոգու համար, ուժ է փալիս լծված ձիերին մրցույթների ժամանակ, ծնողների նկատմամբ՝ երջանիկ որդիներ և հավաքարիմ սերունդ, ջանասեր պարապողներին՝ սրբություն և գիպելիք, կույսերին՝ հսկողություն և ամուսին, երկար ժամանակ մնալով ամուրի: Ընդունված է, որ սկյութների և սարմապների մի մասը գերադասում էին հաոման, օստերերը հաոմայի հյութը անվանում էին. "hauma aruaka" - արիական հաոմա, համարյա, ինչպես, ռուսերենում՝ ոգելից խմիչքը:

Ենթադրենք, թե Տիտու Քրիստոսը և Նովիաննես Մկրտիչը հարազատ եղբայրներ են մի հորից (երկուսն էլ՝ Գաբրիել հրեշտակապետի որդիներն են), որը «օգնեց» նրանց մայրերին հղիանալ: Նայր Գաբրիելը հալածվել և դուրս է բշվել Նայասաբանից, քանի որ՝ Ջարադուշարի ուսմունքի կողմնակիցն էր և հեղինակը:

Նայր Գաբրիելը, հնարավոր է, որ իրոք եղել է Ջարադուշարի հավաքարիմ աշակերտը: Նա հաոմի հյութի օգնությամբ բուժել է Քրիստոսի և Մկրտիչի մայրերին անպարտության դեմ: Այս

հյուժի հապկությունը թույլ է տալիս ծնել երջանիկ, ուժեղ, ազնվագարմ որդիներ և ծնողների նկատմամբ՝ հավատարիմ սերունդ, ջանասեր պարապողներին՝ սրբություն և գիտելիք և ուրիշ: Ներագայում հայր Գաբրիելը իր վրա վերցրեց նրանց խնամքը և դաստիարակությունը, նրանց առջև բաց արեց ճշմարտությունը Զարդուշարի ուսմունքի մասին, հաղորդակից դարձրեց հավատին, որը հաշվի առնող և հեղինակ Նիսուս Քրիստոսը (մկրտվեց իր եղբոր կողմից) զարգացրեց և այնուհետև ժողովրդին հասցրեց աստվածային հավատի ուսմունքի. «օրենքները, պատգամները և քարոզները» (այսինքն՝ հիմնադրեց քրիստոնեությունը):

I – սկզբ. II դ. անփիկ հեղինակ Դիոնիս Քրիստոսի միջոցով փոխանցեց առասպել այն մասին, որ Զարդուշարը ճշմարտությունը փնտրելիս հեռացավ մեկուսացված լեռան վրա, ուր կրակ թափվեց երկնքից, սակայն նա այնտեղից դուրս եկավ անվնաս և օժտված որոնելի իմաստությամբ առասպելի փարբերակի աստվածային ճշմարտության գալուստը բոցեղեն ձևով:

Ռուսերեն Зарадуштра- ն(ավեստ.), Зороастр – ը (հին հուն.) Зарадушт - ը (միջին իրանական) իրանական դիցաբանության մարգարեն և Զորոաստրիզմ կրոնի հիմնադիրը: Գիտնականների մեծամասնությունը ընդունում են Զարդուշարի իրական գոյությունը (ենթադրում են, որ նա ապրել է 258 տարի առաջ մինչև Ալեքսանդր Մակեդոնացին, Ք. Ա. VII-VI դդ., ոմանք նրա գործունեության ժամանակաշրջանը վերագրում են Ք. Ա. XII-X դդ.): Զարդուշարը չորրորդ մարդու որդին է, ով քամել է հառնի սուրբ հյուժը: Սկզբնական շրջանում նա քարոզել է հայրենիքում (Արևելյան Իրանում կամ Միջին Ասիայում), սակայն, նա չի ընդունվել իր «համայնքի» կողմից և ենթարկվել է հեղափոխումների փոխարին կախարհ փրակալի կողմից և սպիակված է եղել թողնել հայրենիքը:

Քննարկելով Նովիաննես Մկրտիչի անունը (ՔՐ հիմքից) և նրա գործունեությունը՝ մկրտելը, կարելի է եզրակացնել, որ հնադարցիներին լավ հայտնի է եղել ՔԱՐ հասկացությունը, իսկ (ՔԱՌԱԹԵՎ): Նայերենում՝ Մկրտիչը ստանում է ՄԿՐՏԻՉ անունը (նորից՝ ՔՐ հիմքից): Այս առումով Գրիգոր Նարեկացին (Ողբերգություն գրքում, գլ. 93, էջ 323) գրում է՝

*"Пусть сей светозарный и богоданный огонь
Дарует тем, кто приблизится к нему
для испытания,
Крепость железа, преобразованного закалкой
Через кипячение добела в жаре (силы) желанной,
Дабы, обретя всесовершенную прочность,
Они вечно, всегда стояли неподвижно
На незыблемой тверди твоей, о камень,
Неколебимо уверенный в тебе".*

Քրիստոսին նաև՝ «քար» են կոչել. «... Քանզի խմել են հոգևոր հեղինյալ քարից. քարը՝ հենց Քրիստոսն էր»:

Մկրտիչի ծննդյան և Քրիստոսի ծնունդի միջև գոյություն ունեւ 6 ամսյա ընդմիջում: Առաջինը կցված է՝ ամառային, իսկ երկրորդը՝ ձմեռային արևադարձին: Դիմենք մեկ այլ իրադարձության, նույնպես նկարագրված Գրիգոր Նարեկացու կողմից («Նամբարձման երգ» - ում): Ոսկե զարդերով արքան /սայլ/ աստծո Որդու հետ իջնում է Մասիս (Արարատ) լեռան վրա: Աստծո որդու առջևում գեղեցիկ երեխա է: Նրանց ծնկներին աստծո խաչն է: Ձեռքերին՝ քնար և սաղմոսագիրք: Սայլը բերեցին և կանգնեցրին Մասիսից դեպի աջ:

Կառքի մեջ նստած երեխան՝ ապագա սուրբ Նովիաննես Մկրտիչն էր... Եվ սայլի չորս մասերից ձևավորվում է Քրիստոսի Ավետարանը:

Այդ սայլը բերում են Երուսաղեմ, որտեղ դրան դիմավորում են Սիոնի որդիները: Գ. Նարեկացին բացահայտում է զարմանալի գաղտնիք այն մասին, որ սայլը հանդիսանում է

Մովսեսի երկրորդ օրենքը Սինայի վրա (!): Եհովան փվել է իր պարավիրանները Մովսեսին, - կարդում ենք գրքում:

- «Բարձրացիր ինձ մտք սարի վրա և եղիր այնպես. և կրամ թեզ քարե սալերը, և օրենքները և պարավիրանները, որոնք ես գրել եմ նրանց սովորեցնելու համար... Եվ բարձրացավ Մովսեսը լեռան վրա, և ամալը ծածկեց լեռը, և Աստուծո փառքը իջավ Սինայ լեռան վրա. և վեց օր ամալը պատեց նրան, իսկ յոթերորդ օրը Աստված ձայն փվեց Մովսեսին ամալի միջից:
- Աստուծո փառքի փեսիլքը սարի գագաթին Բուրայեյի որդիների աչքերի առջև էր, ինչպես լափոդ կրակ» (Լու. 24: 12, 15- 17):

Այսպիսով, ըստ Աստվածաշնչի բոլոր օրենքները և պարզամները գրված են եղել Աստուծո կողմից քարերին (քարե սալիկներին):

Ադամից վեց օր հետո մահանում է նաև Եվան, իրենց երեխաներին կրակելով՝ քարի վրա փորագրել առաջին մարդկանց ապրելակերպը (Ա. Սյունեցի): Վերհիշենք «սուրբ ծիսակատարությունների (օրենքների) երկրի» մասին, որը գրնվում էր Նայկական լեռնաշխարհում (Քրիստոսի ծնունդից առաջ XVIII-XVII դդ.): Չի բացառվում, որ հարկապես Արարարյան լեռներում, ժայռերի վրա մենք հայտնաբերենք օրենքների «ժողովածու», որը երբևէ հիմք է հանդիսացել Մովսեսի օրենքների համար: Չէ որ, ըստ պարմաբան Բերոսի, Աստված պարժեց մարդուն՝ ջրհեղեղից առաջ բոլոր իրերի անվանումները գրելու և այդ ցուցակագրումը «արևի քաղաքում» թաղելու համար: Նրեական դիցաբանությունը ենթարկվել է եգիպտական, շումերա - աքքադական և հարկապես իրանական (մասնավորապես, գրադաշտական) դիցաբանությունների ազդեցությանը: Նարկապես հեպհամայնական ժամանակաշրջանին է վերաբերվում խմբագրումը և միավորումը մեկ ժողովածուի մեջ Նին Կրակարանի առաջին հինգ գրքերը (Զ. Ա. V դ.):

Եվան է կենաց ծառի պտուղը, դրախտի այգու չարի և բարու ճանաչման ծառը և այն քալիս է ամուսնուն. «... Ահա մարդը դարձավ ինչպես մեզանից մեկը, իմանալով բարին և չարը. և հիմա ինչպես էլ երկարի նա իր ձեռքերը և չի վերցրել նույնպես կենաց ծառից, և չի ճաշակել, և չի ապրի հավիքյան... (և դրեց)... բոցեղեն սուրբ, պրոյույր կարարի, որպեսզի պահպանի ճանապարհը դեպի կենաց ծառը» (ԲՅՅ 3, 22- 24): Ինչի՞ց վախեցավ Եհովան: Որ մարդը կդառնա՝ անմահ: Մեկն այնպիսին, ինչպես նա՝ Եհովա՞ն:

Կենաց ծառը, չարի և բարու ճանաչման ծառը ոչ այլ ինչ է, քան «համասփյուռ» ծաղիկը, հառման, ալ ծաղիկը (ռուս. аленький цветочек): Նախածին Ադամը և Եվան անպտուղ էին (անժառանգ): Ծանաչումից հետո (արդյոք «համասփյուռի» հյութի խմելը չէ՞) նրանք դառնում են մանկածին: Նառման օրգանիզմին թույլ է քալիս ինչ – որ ձևով ընկալել հնգաչափ աշխարհը, որի արդյունքում՝ մարդը վկա է դառնում կոնսիդերումի կոորդինատների փոխշրջապտույթին: «Նամասփյուռի» հրաշալի հարկություններով է բացառվում նախածինների գերբնական երկարակեցությունը և աստվածաշնչյան նահապետների երկարակեցությունը: Դրա համար էլ «համասփյուռ» ծաղիկը Աստվածաշնչում անվանվում է կենաց ծառ (Եվա թարգմանվում է, ինչպես՝ կյանք պարզևող, Ադամ (իզական սեռ հրեր. adamah) նշանակում է «հող», նախասկզբում «կարմրահող» լատ. homo – մարդ, կապված humus «հողի» հետ, հայերեն՝ հում - hum):

Մովսեսին Եհովայի հայտնության ժամանակ, Սինայի վրա, սարից ծուխ էր բարձրանում, ինչպես վառարանից (արդյոք երկրաշարժ չէ՞ր): Թիվուն և Էդեմ կղզիները միևնույն ձևով էին ողողվում: «Նողից գոլորշի բարձրացավ և ողողեց հողի ամբողջ մակերեսը...» Ի՞նչ գոլորշի էր: Նավանաբար, հելիումա - ջրածնային: Ի դեպ, գոյություն ունի վարկած՝ երկրագնդի միջուկի խորիզի հելիումա - ջրածնային բաղադրության մասին, որը նպաստում է ոռոգմանը: Ադամը սրեղծված է եղել (ոչ ծնված) հողը մշակելու համար (հիշեցե՛ք Նոյին և հողագործության ծնունդը Նայկական լեռնաշխարհում):

Նեյիումա - ջրածնային գոյորշին, ինչպես երկրաշարժի կանխագուշակ, այնպես էլ բոցեղեն սուր, վկայում է այն մասին, որ «մեդսագործությունից» հեկո, Ադամն ու Եվան սպիպված էին թողնել երկրաշարժա - վրանգ փարածքը (Արարապյան կրակաշունչ լեռները): Նրանց չհաջողվեց ճաշակել հավիպենական կյանքի պտուղը, նրանք չնամանվեցին աստուծուն, որը խանդոտաբար նրանցից գերծ պահեց իր վերջին առավելությունը: Եվան իր գավակների օգնությամբ փորձեց գրնել պտուղը և փրկել մահացող Ադամին, սակայն, դա նրան չհաջողվեց: Երեխաները, Ադամի սերունդները պահպանեցին «համասփյուռ» ծաղկի գաղտնիքը: Ութ – Նապիշփին հերոս Գիլգամեշին պատմեց անմահություն պարզևող ծաղկի գրնվելու վայրի մասին:

Նրաշքները, որ արարվում էին Նիսուս Քրիստոսի կողմից, «համասփյուռ» ծաղկի ճանաչման արդյունքն էր: Զարդուշփի հերոսությունները, նույնպես: Ե՛րբ է գալու փրկիչը: Այն ժամանակ, երբ նորից «համասփյուռ» ծաղիկը կծաղկի՝ Արարապյան լեռներում:

Կլինի՞ նոր հարություն: Այս հարցերի պատասխանները, հարգելի ընթերցողներ, կախված են ձեզանից: Բարի ավարտը հեկոնում է բարի արարքներից, իսկ դրանք՝ բարի մրահադացումներից: Որոնումները, Արարապյան լեռներում, կծառայի բարի գործի՝ ճշմարտության ճանաչմանը:

Աշխարհը միլիարդավոր դուարներ է վարնում սպառազինության, պատերազմների, փրեզերական նախագծերի և ոչ երկրային քաղաքակրթությունների որոնման ճանապարհորդությունների, այլ մոլորակներում կյանքի հայտնաբերման համար և այլն: Ընդ որում աշխարհը չի «ցանկանում» վարնել մի քանի փասնյակ միլիոն դրամ, որպեսզի բացահայտի քաղաքակրթության ակունքները, սկիզբը բոլոր սկիզբների՝ մարդկային ցեղի, պարմության, մշակույթի և գիտության զարգացման: Վերջ ի վերջո, մեզ չի կարող չանհանգստացնել քաղաքակրթության ապագան, նրա ճանապարհը դեպի անմահություն: Եվ եթե Նոյը ամբողջ փարվա ընթացքում՝ գիշեր – ցերեկ չունենալով ոչ քուն, ոչ դադար հայրաբար խնամել է կենդանիներին, ինչպես կարելի է այսօր չմրահողվել՝ թույլերի, աղքատների, անպաշտպանների, խաղաղության, պաշարների և պարենի կարիքն ունեցող հարևանների մասին, գրնվելով ընդհանուր փանը՝ Երկրի վրա:

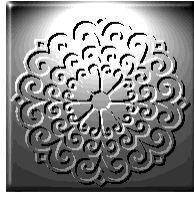
Տակավին հայրնի չեն հնագույն հայկյան մշակույթի բազմաթիվ հուշարձաններ: Անհրաժեշտ է դրանք բացահայտել, ուսումնասիրել և պահպանել:

«Վերք Նայաստանի» վեպում Խաչատուր Աբովյանը ասել է. *«Այս առավոտ, իսկ հեկոն հաջորդ շարաթներին և ամիսներին ես բոցավառ կերպով ցանկացա. ինչպես և այսօր եմ ցանկանում. գնալ որևէ ճանաչված մարդու մոտ, խոնարհվել մինչև նրա ոտքերը և ասել, որպեսզի նա ինձ մի կրոր հաց փա,- և ես կգնայի թափառելու գյուղերով և հավաքելու այն բոլորը, ինչ սրեղծել է մեր ժողովուրդը, և հեկոն այդ բոլորը նկարագրել»...*

Քաղաքակրթության քարե փարեգությունը հեղինակի կողմից մփածվել է, որպես՝ մի կրոր հացի բացի այն ուղեցույց, որը կօգնի ինչ որ մեկին գնալ թափառելու գյուղերով և հավաքելու այն բոլորը, ինչ սրեղծել է մեր ժողովուրդը :

«Այսպիսով, Նա Ձեր՝ հավաքագրայների համար, թանկարժեք իր է, իսկ անհավաքների համար քար է, որը մի կողմ եմ ներել շինարարները, սակայն, որից պարրաստվել է անկյունաքարը, փորձաքարը և գայթաքարը, Որից նրանք սայթաքում են, չհնազանդվելով խոսքին, ինչի համար էլ նրանք թողնված են»

Պեպրոսի 1 – ին Ուղերձը:

Նախորդ

Նաջորդ

Բովանդակություն

Քաղաքակրթության քարե փարեգրությունը

© ArcaLer

Էլեկտրոնային փարբերակ - 2010